

Varga László

MINDENKI TUD VALAMIT, SENKI NEM TUD MINDENT

A kooperatív tanulás izlandi példája

Everybody Knows Something, Nobody Knows Everything

A tanulói státusra, az interakciókra, az osztálytermi klímára és a gyermekek meglévő, egyéni tapasztalataira, az „észrevétlen” tanulásra komoly hangsúlyt fektető CLIM tanulási program arra keresi a választ, hogy a tanulók közötti kulturális, mentális, szociális különbségek, a sokszínűség és a sokféleség milyen kiaknázható lehetőségeket jelent az eredményes tanulás érdekében. A konstruktivista szemléletű tanulás definíciójában az ember a maga egész személyiségével, teljes komplexitásában és teljes közösségi kapcsolatrendszerében jelenik meg, nem pedig egyetlen, ismereteket elsajátító dimenziójában. A kognitív képességek mellett a tanulásban ma már legalább olyan nagy hangsúlyt kap például a szociális képességek fejlesztése, az önismeret, az önmagunk kezelésének problémaköre, az egyének közötti kooperáció képességfedezetének megteremtése. A tanulók az új pedagógiai helyzetben már nem kész ismereteket kapnak a pedagógustól. A procedurális tudást a cselekvő iskolában szerezheti meg a diák. Az új típusú nevelői magatartás teret enged a felfedezésnek, a gyermeki szabadságnak, az öntevékenységnek, a tanuló így felépíti önmagát, megkonstruálja személyiségét, mely nem kívülről irányított folyamat, inkább egy belső építkezés. Pedagógusként célnünk az önmagát megteremtő gyermek felneveléséhez a lehetőségek megadása a képesség- és készségfejlesztés, az operatív intelligencia fejlesztése révén.

E sorok írója a budapesti Tempus Közalapítvány támogatásával járt tanulmányúton Borgarnes városban, Izlandon. Európa tizenhárom országából huszonegy pedagógus jelent meg a továbbképzésen, melynek témája a kooperatív tanulás volt. A kurzus résztvevői megismerkedhettek az izlandi ICI (Intercultural Iceland) által nemzetközi kooperációban kidolgozott CLIM-módszerrel (Cooperative Learning in Multicultural Groups), melynek filozófiája: Mindenki tud valamit – senki nem tud mindent. A tanulói státusra, az interakciókra, az osztálytermi klímára és a gyermekek meglévő, egyéni tapasztalataira komoly hangsúlyt fektető tanítási – tanulási program arra keresi a választ, hogy a tanulók közötti kulturális, mentális, szociális különbségek, a sokszínűség és a sokféleség milyen kiaknázható lehetőségeket jelent az eredményes tanulás érdekében. A szakmai

programon túl a szervező fél gondoskodott arról, hogy a résztvevők megismerkedjenek Izland fő látnivalóival, nevezetességeivel. Szerepelt a programban geozártúra, farmlátogatás, sarkifény-vadászat, valamint Európa első parlamentjének megtekintése az amerikai és az eurázsiai kéreglemezek találkozásánál. Az ország legnagyobb vízesése és az aktív Eyjafjallajökull vulkán lenyűgöző látvány volt.

Megítélésem szerint a tanulás egyik igen lényeges formája és kiindulópontja a közvetlen tapasztalatszerzés gyermekként, fiatakként, felnőttként. Pedagógusképzésben dolgozó szakemberként elsősorban ezért pályáztam az izlandi Comenius továbbképzésre, melynek témája rendkívül izgalmas és aktuális: kooperatív tanulás multikulturális környezetben. Saját élményeink, életünk történetei megfelelő kiindulópont lehet további kompetenciák elsajátításához; a saját élményű tanuláselmélet iskolai alkalmazása korunk egyik nélkülözhetetlen iskolai stratégiája. A konstruktivista szemléletű tanulás definíciójában az ember a maga egész személyiségevel, teljes komplexitásában és teljes közösségi kapcsolatrendszerében jelenik meg, nem pedig egyetlen, ismereteket elsajátító dimenziójában. A kognitív képességek mellett a tanulásban ma már legalább olyan nagy hangsúlyt kap például az érzelmi intelligencia, a szociális képességek fejlesztése, az önismeret, az önmagunk kezelésének problémaköre, az egyének közötti kooperáció képességfedezetének megteremtése, mint az írás-olvasás képességének kiművelése. A jövőt be kell hozni az oktatási folyamat centrumába, hogy a tanulóknak megadasson a lehetőség alternatív, lehetséges, valószínű és preferált jövők tanulmányozására és reflektálására a kooperatív tanulási technikák segítségével. A kooperatív tanulási technikák bevezetésétől és alkalmazásától várható a magyar diákok kompetencia-teljesítményének javulása. A kurzus elméleti és gyakorlati ismereteket nyújtott a kooperatív tanulás-szervezési eljárásokról általában, továbbá bemutatta a CLIM (kooperatív tanulás multikulturális csoportban) módszert, nemkülönben osztálytermi alkalmazásának lehetőségeit. A cselekvésbe ágyazott tanulás és tanítás a legfontosabb alapelve a CLIM-módszernek, ezért maga a szeminárium is a tanárok aktivitására és kooperációjára épült. A felkínált kurzus a különféle kooperatív tanulási technikák bemutatásával, hatékonyságuk elemzésével kívánta érzékeltetni a tanulók együttműködésére épített tanítási és tanulási folyamat jelentőségét a kompetencia alapú oktatásban. A tanulók az új pedagógiai helyzetben már nem kész ismereteket kapnak az oktatótól. A praktikus, alkalmazásképes, gyakorlatorientált tudást, a procedurális tudást a cselekvő (nem befogadó) iskolában szeresheti meg a diák. A tanulás nem magolás, hanem felfedezés, tehát a tanár nem tanít, hanem a tanulás feltételeit teremti meg. Az új típusú nevelői magatartás teret enged a felfedezésnek, a gyermeki szabadságnak, az öntevékenységnek, a tanuló így felépíti önmagát, megkonstruálja személyiségét. Ez nem kívülről irányított folyamat, inkább belső építkezés. A kurzus igen változatos munkaformák alkal-

mazásával nyújtott mintát, példát a résztvevőknek. Szerepelt a munkaformák, tanulás-szervezési eljárások között individuális munka, páros munka, csoportmunka, brainstorming, szerepjáték, dráma, vita, konzultáció, poszter-montázs, de megjelent az előadás is. Láttunk videót is a CLIM-módszer működéséről és (izlandi–lengyel–belga–spanyol iskolai kooperáció keretében) általános iskolások körében való alkalmazásának lehetőségeiről.

A tudásalapú, kompetenciaalapú társadalomban elengedhetetlenül szükséges a kooperáció képessége, az együtt tanulás, az együtt gondolkodás képessége, a másokra való odafigyelés, az empátia és az idegen nyelvi kompetenciák. Ezeket a tudáselemeket mindenkinek el kell sajátítania, a fiatal nemzedéknek többek között az iskolában kell esélyt adni ezen képességek kialakulásához. Minden család sajátos kultúra hordozója, minden gyermek önálló státussal vesz részt a tanulás folyamatában, ez alapvetően befolyásolja a tanulási eredményt, a sikert. Az első lépés az alacsony státusú gyermekek státusának emelése az eredményes tanulás érdekében. Hatékony oktatási és tanulási módszereket kell kidolgozni. El kell ismerni a nem formális tanulást, a gyakorlat útján szerzett tudást, a gyermek tapasztalatait. Ez a pedagógiai cél az egymás eredményeit elfogadó rendszer kialakításával érhető el. J. Dewey mondta: „Egyetlen gramm tapasztalat többet ér több tonna teóriánál.”

Minden iskolának szembesülnie kell napjaink elvárásával: a tanulókat már az iskolában fel kell készíteni a multikulturális társadalmakban való életre. A gyermekek közötti sokféleség nem csupán különbözőséget, hanem sok esetben hasonlóságot is jelent, erre kell építeni a tanulási folyamatot. Minden gyermek egyéni módon fejezi ki önmagát, de sok a hasonlóság, a közös élmény, a hasonló tapasztalat. A hagyományos, frontális osztálymunka nem alkalmas az egyéni, differenciált fejlesztésre. Valós tudást kell kialakítani, nem vélt tudást. A CLIM-módszernek az a lényege, hogy nemcsak a képességbeli különbözőségekre kíván koncentrálni, de nagyra értékeli a gyermek létezését és interakcióit. Minden gyermeket arra ösztönöz, hogy egyfajta kulturális producer, az együtt tanulás forrása és katalizátora legyen. Együtt dolgozni, különféle perspektívákból tekinteni a világra, képesnek lenni egymásra hallgatni, egymást tanítani, a változásokat elfogadni, kreatív módon gondolkodni és alkotni, felhasználni a minden egyes gyermekben rejlő lehetőségeket, értékeket... ezek a CLIM legfontosabb alapelvei. A CLIM nem cél, hanem filozófia. *Egy izlandi tanulmányút tapasztalatai* címmel előadást tartottam az I. Kárpát-medencei Nemzetközi Módszertani Konferencián, mely a Kaposvári Egyetemen került megrendezésre. Karunkon most zajlik egy négy féléves tehetségfejlesztő szakirányú továbbképzés, melynek keretében tréninget tartottam a CLIM-módszerről.

Amit cselekszel, annak több mint 80%-a marad meg benned, amit mondanak neked, annak csupán 20%-a. A tétel egyszerű: cselekvéseinkhez emóciók kö-

tődnek, így azokra akár életünk végéig emlékezünk. Emócióink felelősek tartós emlékeinkért, a világban való eligazodási képességünkért, az operatív intelligenciáért. Ezért olyan fontos a cselekvésre alapozott pedagógia. A pedagógiai elmélet és a praxis szintézisére, a tapasztalatok minél szélesebb körű átadására törekszem. A tanulmányútról beszámoltam egyetemen oktató kollégáimnak, intézményvezető kollégáknak, hallgatóimnak, továbbá publikálni szeretnék a látogatásról intézményem, a Nyugat-magyarországi Egyetem *Vivat Academia* című kiadványában, továbbá a *Képzés és Gyakorlat* neveléstudományi folyóirat hasábjain. Felmerült bennem egy közös pedagógus-továbbképzési és együttműködési projekt kidolgozása a kurzus szervezőivel, illetve a továbbképzésen részt vevő kollégákkal. A tanulmányút egyik legfontosabb értéke, hogy lehetőséget biztosított az Európa különböző országaiból érkező tanároknak, oktatási szakembereknek a tapasztalatcserére a globális oktatás komplex kérdéskörében; külön értékelendő továbbá, hogy a résztvevők bemutathatták saját országaik kezdeményezéseit, oktatási reformjait.

Összességében elmondható, hogy részvételem a továbbképzésen több szempontból is hasznos volt számomra. Óvodapedagógia, kisgyermeknevelő és szociálpedagógia szakos hallgatókat is tanítok, képzésükben igen fontos a kooperatív és multikulturális nevelésre irányuló szemlélet, az emocionális nevelés és alkalmazásképes tudás kialakítása. Kompetencia alapú oktatás pedagógiája tárgyat tanító oktatóként pedig a tárgy még eredményesebb tanításához is komoly módszertani segítséget nyújtott a kurzuson való részvételem. A különböző pedagógiai területeken megszerzett több évtizedes elméleti, gyakorlati, oktatói és kutatói tapasztalataimat megoszthattam a kurzuson részt vevő kollégákkal, hiszen egy nemzetközi szeminárium lehetőséget biztosít a pedagógiai dimenziók kölcsönös megismertetésére. Tervezem a CLIM-módszer magyarországi adaptációjának kidolgozását (szakmai háttéranyag, tréning) a közoktatásban és a felsőoktatásban dolgozó kollégák részére. Személyes és szakmai gyarapodásom, az általam képviselt intézmény fejlődése, valamint kollégáim és tanítványaim gazdagodása. Ez mind-mind nagyon fontos szempont tanulmányutam hozadéka, multiplikátor hatása szempontjából. A kapcsolati tőke korunk rendkívül fontos tényezője. A multikulturális gondolat az oktatásban, a kooperatív tanulás korunk igen jelentős neveléstudományi paradigmája, nélkülük ma már elképzelhetetlen a pedagógusképzés és továbbképzés, valamint a felnőttoktatás tartalmi megújítása. A kurzus előadásain, szemináriumain, a szakemberekkel folytatott személyes konzultációkon megismert oktatáselméleti ismereteket és a kurzuson részt vevő kollégák részéről bemutatott oktatási tartalmakat, stratégiákat és módszereket, tanulászervezési eljárásokat be tudom építeni felsőoktatási, pedagógusképzési és továbbképzési munkámba. A Comenius tanulmányút egyik legfontosabb eredménye és értéke, hogy lehetőséget biztosított az Európa

különböző országaiból érkező tanároknak, oktatói szakembereknek a tapasztalatcserére a kooperatív tanulás komplex kérdéskörében; külön értékelendő továbbá, hogy a résztvevők bemutathatták saját országaik kezdeményezéseit, projektjeit és reformjait. A látogatás – a kooperatív tanulás egy sajátos modelljének (CLIM) bemutatásával – mindenképpen hozzájárult a résztvevők szakmai kompetenciáinak fejlesztéséhez, a további oktatói munka, a tanulásirányítás hatékonyságának növeléséhez.

IRODALOM

- BATELAAN P., VAN HOOFF C. 1996. *Cooperative learning in intercultural education. European journal of intercultural studies.*
- COHEN E. 1994. Designing group work – Strategies for the heterogeneous classrooms. Sociological theory in practice = *Teachers College Press*, New York
- DEWEY, J. 1902. *The Child and the Curriculum = The University of Chicago Press*, Chicago
- DEWEY, J. 1922. *Democracy and Education: an introduction to the philosophy of education.* The Macmillan Company, New York
- DUNNE, E., BENNETT N. 1996. *Talking and Learning in Groups.* Routledge, London
- GALTON, M., WILLIAMSON J. 1994. *Groupwork in the Primary Classroom.* Routledge, London
- GALTON, M. 1990. *Primary Teacher Training: Practice in Search of Pedagogy.* Hodder and Stoughton, London
- KAGAN, Spencer 1994. *Cooperative Learning.* Kagan Publishing, San Clemente
- SADKER M. P., SADKER D. M. 1991. *Teachers, Schools, and Society.* Mc Graw-Hill, New York
- VYGOTSKY L. S. 1978. *Mind in society. The development of higher psychological processes.* Harvard University Press, Cambridge